

MOŽEN REFORMIRANI MODEL PRAVNE AKULTURACIJE OBIČAJNIH NORM OBČEGA MEDNARODNEGA PRAVA V PRAVNI RED REPUBLIKE SLOVENIJE**1

Povzetek. Raziskovanje vsebine in pomena ustavne norme 8. člena je privedlo do identifikacij pravnih argumentov kot podlag za oceno, da je ureditev recepcije mednarodnega prava v pravni red Republike Slovenije premalo določna in organizacijsko sistemsko dorečena. Oblikovani so naslednji predlogi možnega reformiranega modela: (1) spremeni in dopolni se dikcija 8. člena Ustave; (2) odpravi se korekcija Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji v Ministrstvu za zunanje zadeve; (3) dopolni se dikcija 21. člena Uredbe o objavljanju v Uradnem listu RS; (4) predlaga se sprejem sklepa vlade o vzpostavitvi projekta "Prevajanje in redakcija judikatov in odločitev mednarodnih sodnih in arbitražnih tribunalov".

Ključni pojmi: *splošno veljavna načela mednarodnega prava, običajna pravila občega mednarodnega prava, 8. člen Ustave Republike Slovenije, viri mednarodnega prava, 38. člen Statuta Meddržavnega sodišča v Haagu*

Uvod

Pričujoči članek prikazuje zgoščeno ugotovljene izsledke raziskovanja recepcije mednarodnega prava, konkretnije njegovega segmenta, splošno veljavnih načel mednarodnega prava, v pravni red Republike Slovenije (RS) in izvirno ponuja predlog možnega reformiranega modela. S proučevanjem 8. člena Ustave RS (Ur. l. RS, 1991)², Zakona o zunanjih zadevah (Ur. l. RS, 2001), Zakona o Uradnem listu (Ur. l. RS, 1996), Uredbe o objavljanju

* Anton Olaj, doktor pravnih znanosti, nekdanji direktor Policijske uprave Novo mesto, višji policijski svetnik v pokoju.

** Izvirni znanstveni članek.

¹ Besedilo je delno nastalo na podlagi doktorske disertacije z naslovom "Umestitev običajnih pravil občega mednarodnega prava v pravni red Republike Slovenije", ki jo je avtor januarja 2011 uspešno ubranil na Evropski pravni fakulteti v Novi Gorici.

² 8. člen Ustave RS: "Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno."

v uradnem listu RS (Ur. l. RS, 2010), Resolucije o normativni dejavnosti (Ur. l. RS, 2009), relevantnih judikatov Ustavnega sodišča RS in Vrhovnega sodišča RS, Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji v Ministrstvu za zunanje zadeve (2009) in Odloka o organizaciji in delovnem področju Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodajo (Ur. l. RS, 2006), so identificirane pomanjkljivosti slovenskega modela umestitve mednarodnega prava v notranji pravni red, ki so (Olaj, 2011):

- prevelika pomenska poroznost ustavne določbe 8. člena,
- težavnost identificiranja “splošno veljavnih načel mednarodnega prava” zaradi svojstvene sintagme, katera se ne ujema z znanimi terminološkimi poimenovanji v mednarodnem pravu,
- težava seznanjanja uporabnikov prava, katera *lex lata* splošno veljavna načela mednarodnega prava obstajajo v notranjem pravnem redu RS, ki so zaradi ustavnega modela avtomatske adopcije veljavni del pravnega reda Republike Slovenije *per se*,
- parcialnost spremljanja razvoja mednarodnega prava s strani pristojnih organov.

V nadaljevanju tega članka bomo zato sistematično zgoščeno prikazali problematiko glede identificiranih pravnih pomanjkljivosti in argumentirane predloge priporočil sprememb, ki bi lahko pomenile možen reformiran model recepcije splošno veljavnih načel mednarodnega prava v pravni red RS. Pri tem poudarjamo, da je predlagani model le eden od možnih. Segment mednarodnega prava, tj. mednarodno pogodbeno pravo, ni predmet raziskovanja pričujočega prispevka in bo površno obravnavan zgolj ob formulaciji spremenjene dikcije 8. člena Ustave.

Problematika pomenske poroznosti sintagme “splošno veljavna načela mednarodnega prava”

Pri proučevanju problematike določnosti pojmovne zveze “splošno veljavna načela mednarodnega prava” v 8. členu Ustave RS je ugotovljeno, da se pojem ne ujema oz. pokriva z znanimi terminološkimi poimenovanji v mednarodnem pravu.³ Pri iskanju odgovora, katere norme mednarodnega prava v slovenskem pravnem redu lahko razumemo pod “splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava”, si za izhodišče najprej pomagajmo z jezikovno razlago te pojmovne zveze. Poglejmo, do kakšnih zaključkov bi lahko prišel uporabnik prava zgolj samo z branjem in gramatikalnim razumevanjem 8. člena Ustave RS.

³ Pri tem imamo v mislih terminološko poimenovanje virov, ki jih Meddržavno sodišče uporablja pri sojenju in so naštetih v prvem odstavku 38. člena Statuta Meddržavnega sodišča v točki (b) in točki (c). Konkretno gre za “mednarodne običaje kot dokaz obče prakse, ki je sprejet kot pravo” in “obča pravna načela, ki jih pripoznavajo civilizirani narodi”.

Sestavni del pojmovne zveze "splošno veljavna načela mednarodnega prava" je sintagma "splošno veljavna" načela. To pomeni, da med ta načela ne moremo uvrstiti načela partikularne veljavnosti, ki zavezujejo samo dve ali več držav. Pomeni tudi, da se hkrati ne zahteva veljavnost načel, ki bi zavezovala vse države in bi imela univerzalni značaj. Razumeti je, da zadostuje, da splošna načela zavezujejo večino držav. Termin "splošno" je lahko sopomenka pojma "obče" (Jennings in Wats, 1996: 4). Obravnavano pojmovno zvezo sestavlja tudi termin "načela", kar pomeni, da ta pojem gramatikalno ne zajema tudi pravnih "pravil", čeprav del teorije ne dela kakovostne razlike med načeli in pravili (Pavčnik, 2007: 142). V pravu je pomen pojma "načela" in pomen pojma "pravila" v zadostni meri pojasnjen, da je mogoče vsebinsko razlikovanje med terminoma. Pravna pravila izražajo v pravu tip vedenja in ravnanja, pravna načela pa vrednostni temelj obstoječih norm. Z vidika gramatikalne razlage je zato vprašljivo uvrščati v to pojmovno zvezo mednarodna običajna "pravila". Obravnavano pojmovno zvezo sestavljata tudi pojma "mednarodnega prava", kar je razumeti, da gre za tista načela, ki so nastala pri urejanju pravnih razmerij med subjekti mednarodnega prava, in se urejanje nanaša na situacije, za urejanje katerih velja mednarodno pravo.

Vidimo, da gramatikalna razlaga ne zadostuje, da bi uporabnik prava prišel do odgovora, katere norme so mišljene pod pojmovno zvezo "splošno veljavna načela mednarodnega prava".

Pogačnik (1996: 366) meni, da je ustavodajalec v 8. členu mislil s "splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava" na običajna pravila občega mednarodnega prava (angl. *customary rules of general international law*). Enako misli Grad, da je treba besedno zvezo splošno veljavna načela mednarodnega prava razumeti kot običajne norme občega mednarodnega prava (Grad et al., 2002: 321). Grasselli pa nekoliko drugače trdi, da je pojem splošno veljavna načela mednarodnega prava širok in zajema predvsem pravila mednarodnega običajnega prava in splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi (2002: 141).

Razumeti je, da je 8. člen Ustave v delu, ki določa, da morajo biti zakoni in drugi predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava, "nepopolno" (nesamostojno) pravno pravilo. Pavčnik navaja, da so med nepopolnimi pravnimi pravili posebej znane pravne opredelitve ali definicije, ki so razmeroma pogoste v Ustavi, zakonih in drugih splošnih pravnih aktih (2007: 139–140), in nadaljuje, da "imajo nesamostojna pravila pomen le v navezi z drugimi že obstoječimi pravnimi pravili: ta druga pravila so samostojna /.../" (2007: 138, kjer se sklicuje na Bierlinga). Ustavno sodišče (US) RS je leta 2006 odločilo, da pojmovna zveza "splošno veljavna načela mednarodnega prava" zajema "predvsem" pravila mednarodnega običajnega prava in splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi in sta kot vira mednarodnega prava naštetá v Statutu Meddržavnega sodišča (angl.

International Court of Justice – ICJ) v točkah (b) in (c) prvega odstavka 38. člena⁴ (U-I-266/04, US RS, 2006). Uporabljeni pridevnik “predvsem” lahko razumemo, da US še dodatno pušča odprte možnosti novim tolmačenjem, kaj se lahko še šteje v okvir splošno veljavnih načel mednarodnega prava, poleg navedenega. Vendar razmerje med sintagmo “splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi” iz Statuta ICJ, in pojmovno zvezo iz naše Ustave “splošno veljavna načela mednarodnega prava” ni povsem jasno in neproblematično, pravi Krivic (Pavčnik in Mavčič, 2000: 56) in nadaljuje, da je napačno enačiti mnogo širši pojem “splošnih pravnih načel, ki jih priznavajo civilizirani narodi” z načeli, ki so “splošno priznana v mednarodnem pravu”. Prva namreč veljajo za vsa pravna razmerja med vsemi pravnimi subjekti, druga le za razmerja med subjekti mednarodnega prava, torej zlasti med državami. Podobno meni Türk, ki pravi, da med načeli iz 8. člena Ustave RS in “splošnimi pravnimi načeli, ki jih pripoznavajo civilizirani narodi” iz člena 38/1. točka (c) Statuta ICJ, obstaja opazna razlika. Slednja so načela, ki so se razvila znotraj pravnih sistemov držav in so temeljnega pomena za delovanje prava nasploh, medtem ko se 8. člen Ustave RS sklicuje na splošno veljavna načela mednarodnega prava, torej tista, ki so nastala v mednarodni praksi in se uveljavila kot splošno veljavne obveznosti držav (2007: 75). Pri mednarodnih običajih pa gre za “občo prakso” s pravno zavestjo, da države ravnajo na določen način zato, ker se zavedajo, da je tako ravnanje za njih obvezno po pravilih mednarodnega prava (Thirlway, 1972: 46, ki se sklicuje na Schwarzenbergerja).

Zaradi številnih pomislekov, predvsem pa razkoraka med gramatikalno razlago in dejanskim stanjem, izhajajoč iz judikata US (U-I-266/04, US RS, 2006),⁵ je mogoče zaključiti, da sintagma “splošno veljavna načela mednarodnega prava” v 8. členu Ustave s svojo gramatično strukturo otežuje uporabnikom prava ugotavljanje, kaj vse je šteti za ta pravni vir, ki velja v Sloveniji.

Na mestu je torej razmislek o jezikovnem popravku obstoječe pojmovne zveze “splošno veljavna načela mednarodnega prava” v 8. členu Ustave tako, da bi ustrezalo dejanskemu stanju razumevanja te sintagme po odločitvi US (U-I-266/04, US RS, 2006). Poudariti pa velja, da ni naša ambicija predlagati obsežnejše gramatikalne spremembe, ki bi se popolnoma terminološko pokrivala z uveljavljenimi termini v mednarodnem pravu.

⁴ Prvi odstavek 38. člena Statuta ICJ: “Sodišče, katerega naloga je odločiti v skladu z mednarodnim pravom v sporih, ki se mu predložijo, naj uporablja: a) meddržavne dogovore, bodisi splošne bodisi posebne, s katerimi so postavljena pravila, ki jih države v sporu izrečno pripoznavajo, b) mednarodni običaj kot dokaz obče prakse, ki je sprejet kot pravo, c) obča pravna načela, ki jih pripoznavajo civilizirani narodi, d) sodne odločbe, s pridržkom določbe 59. člena, in nauk najbolj kvalificiranih pravnih strokovnjakov različnih narodov, kot pomožno sredstvo za ugotavljanje pravnih pravil.”

⁵ US med splošno veljavna načela mednarodnega prava uvršča poleg “načel” tudi “pravila”.

Problematika ustavnega modela "avtomatske adopcije"

Mednarodno pravo samo ne predpisuje, kako se more uporabljati in izvrševati na nacionalni ravni. Nacionalne ustave imajo prosto izbiro glede načina, na katerega bodo zagotovile učinkovanje mednarodnega običajnega in pogodbenega prava v pravnih redih držav (Sancin, 2007: 96–97). Norme mednarodnega prava učinkujejo v notranjem pravu samo, kadar je država to določila (Türk, 2007: 71) na njej svojstven način.

Mednarodno pravo je za razliko od državnega prava decentralizirano, s poglobitno značilnostjo, tj. suverenostjo držav. Običajne norme občega mednarodnega prava prvenstveno zavezujejo Slovenijo le v mednarodni skupnosti, vendar mednarodno pravo ni več pravo, ki ureja samo odnose med suverenimi entitetami (*ius inter potestates*), temveč zajema tudi posameznike, bodisi da jim daje neposredne pravice bodisi da jim nalaga obveznosti (Škrk, 2007: 279, kjer se sklicuje na Cassesea).

Slovenija se je v 8. členu Ustave RS v segmentu splošno veljavnih načel mednarodnega prava odločila za monističen pristop in določila samodejno adopcijo (angl. *automatic standing incorporation*). To pomeni, da morajo državni organi in posamezniki *ipso facto* spoštovati v mednarodni skupnosti uveljavljena običajna pravila občega mednarodnega prava (Škrk, 2007: 279, kjer se sklicuje na Cassesea). Gre za pomembno odstopanje od dojemanja pravne varnosti v notranjem pravu, za katerega je značilna objava predpisov pred uveljavitvijo. Tovrstne dileme v slovenskem pravnem redu pri mednarodnih pogodbah ni, saj vstopajo v notranji pravni red urejeno z zakonodajno *ad hoc* inkorporacijo (angl. *legislative ad hoc incorporation*), ki se kaže v dveh oblikah: kot transformacija mednarodne norme v notranji predpis (angl. *Statutory ad hoc incorporation*) ali kot adopcija mednarodne pogodbe z aktom o ratifikaciji (angl. *automatic ad hoc incorporation*). Za oba modela velja predhodna objava v uradnem glasilu.

Iz navedenih argumentov je sklepati, da določitev avtomatske adopcije kot ustavnega modela za vstop splošno veljavnih načel mednarodnega prava v slovenski pravni red prispeva k nejasnosti identifikacije tega segmenta mednarodnega prava.

Problematika neposredne uporabnosti mednarodnega prava

Teorija mednarodnega prava pozna ločevanje mednarodnega običajnega prava na norme, ki so neposredno izvršljive (angl. *self-executing*), in na tiste, ki niso neposredno izvršljive (angl. *non self-executing*). Obstaja tudi spoznanje, da so nekatere norme običajnega mednarodnega prava neposredno uporabljive (angl. *direct applicability*) in nekatere ne. Norme, ki so preveč ohlapne in neprecizne, seveda ne morejo biti neposredno izvršljive

in se seveda ne morejo neposredno uporabiti v notranjem pravu (Sik et al. [ur.], 1994: 159). "Vsaka neposredno uporabna določba torej nima tudi neposrednega učinka; nasprotno pa ima lahko neposredni učinek samo določba, ki je neposredno uporabna" (Ilešič, 1997: 1326).

8. člen Ustave⁶ izrecno določa le za mednarodne pogodbe, da se uporabljajo neposredno. Odsotnost tovrstne določbe za splošna veljavna načela mednarodnega prava ob sočasnem obstoju takšne določbe za mednarodne pogodbe se ob gramatikalni razlagi razume, da splošna veljavna načela mednarodnega prava v notranjepravnem redu Slovenije niso neposredno uporabna, saj če bi bila, bi bilo to določeno podobno ali *idem quod*, kot je to določeno za mednarodne pogodbe iz istega člena. Vrhovno sodišče (VS) RS se je v revizijski zadevi leta 1998 soočilo z revizijsko trditvijo, da Ustava RS ne dovoljuje neposredne uporabe mednarodnega običajnega prava, vendar je razsodilo, da temu stališču ni mogoče slediti. V sklepu je zapisalo, da je res zapisano v drugem stavku 8. člena Ustave RS, da se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno, kar pomeni, da se lahko sodišča ob uporabi njihovih določb neposredno sklicujejo nanje kot na določila domačih zakonov, ne da bi bile pretočene v domačo zakonodajo. Ne pomeni pa tega, da sodnik ne sme uporabiti načel mednarodnega prava. Ko ustava terjaja skladnost zakonov s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava (drugi odstavek 153. člena Ustave RS) in daje s tem tudi prednost načelom pred zakoni, je očitno, da se ob sojenju uporabljajo ta načela (II Ips 55/98, VS RS, 1998). Dodatno je to razvidno iz prvega odstavka 3. člena Zakona o sodiščih (Ur. l. RS, 1994), ki določa, da je sodnik pri opravljanju sodniške funkcije vezan tudi na splošna načela mednarodnega prava ter na ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe. To potrjuje tudi VS v revizijski zadevi iz leta 2007 s stališčem, da niso le ratificirane in objavljene pogodbe, ampak so tudi mednarodno običajno pravo in načela mednarodnega prava del našega notranjega prava, če le niso v nasprotju z ustavo (II Ips 449/07, VS RS, 2007). Ustava torej ne samo da ne prepoveduje uporabe načel mednarodnega prava, marveč prav terjaja njihovo uporabo.

Vendar tudi za mednarodne pogodbe dikcija 8. člena Ustave ni neproblematična, saj ustvarja napačen vtis, da s samo ratifikacijo in objavo mednarodne pogodbe le-ta že lahko z neposredno uporabo učinkuje v notranjem pravu. Mogoče je sicer, da mednarodna pogodba po ratifikaciji in objavi res že notranjepravno učinkuje, ampak le v primerih, če je tudi že stopila v veljavo. Ratifikacija in objava namreč lahko časovno zelo odstopata od trenutka uveljavitve pogodbe. Ustavne določbe, ki urejajo to stanje,

⁶ 8. člen Ustave RS: "Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno."

so precej nekonsistentne in ustvarjajo dvom. Če na podlagi prvega stavka 8. člena Ustave, po katerem morajo biti naši zakoni in drugi predpisi v skladu "z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo", sklepamo, da je norma v redu in razumljiva, pa z nadaljevanjem v drugem stavku istega člena, ki določa, da se "/r/atificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno", tega ne moremo več prepričljivo trditi. Iz 8. člena se da z uporabo jezikovne razlage tako razumeti, da so obvezujoče mednarodne pogodbe tiste, ki so ratificirane in objavljene, kar pa seveda drži le pogojno. Mednarodna pogodba začne veljati v Republiki Sloveniji v skladu z določbami same pogodbe in določbami Zakona o zunanjih zadevah. Če mednarodna pogodba ne vsebuje določbe o začetku veljavnosti, začne veljati v Republiki Sloveniji, ko so vse podpisnice pristale, da jih pogodba zavezuje, in v skladu z določbami 75. –79. člena Zakona o zunanjih zadevah (Ur. l. RS, 2001). K večji razumljivosti ne pripomoreta niti 160. člen Ustave ("Ustavno sodišče odloča /.../ o skladnosti zakonov in drugih predpisov z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami") niti 153. člen Ustave RS ("Zakoni morajo biti v skladu /.../ z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral državni zbor"), saj prvi določa učinkovanje po ratifikaciji, drugi pa, ko mednarodna pogodba postane veljavna.

Iz navedenih primerjav 8., 153. in 160. člena Ustave RS je mogoče trditi, da je sam zapis 8. člena Ustave RS, iz katerega se da razbrati trenutek učinkovanja mednarodne pogodbe, nejasen.

Problematika dostopnosti običajnih pravil občega mednarodnega prava

Predno lahko rečemo, da je nekaj dostopno ali nedostopno, je potrebno predstaviti kriterije. Kriteriji služijo za ugotavljanje odstopanj, ki so lahko podlaga za zaključke. V slovenskem notranjem pravu obstaja Resolucija o normativni dejavnosti (Ur. l. RS, 2009), s pomočjo katere lahko identificiramo potrebne kriterije. Vendar pa v članku ne obravnavamo notranjega prava, ampak nepogodbeni segment mednarodnega prava.

Nekatera običajna pravila občega mednarodnega prava urejajo pravice pravnih subjektov v notranjem pravu države, npr. Splošna deklaracija človekovih pravic, ki v Sloveniji ne velja kot mednarodna pogodba, je pa sicer del mednarodnega običajnega prava (Up-545/05, US RS, 2005). Ustava RS v 87. členu določa, da je materija, ki posega v opredeljevanje (pravice in obveznosti) položaja subjektov, pridržana urejanju z zakonom, kar sodi med bistvene elemente načela pravne države (Šinkovec, 2000: 26). Zaradi tega razloga se zdi, da ni neprimerno, da za identifikacijo kriterijev vzamemo navedeno Resolucijo o normativni dejavnosti in konkretno opredelimo pogoje zadostne dostopnosti do veljavnih pravnih virov.

Resolucija določa, da načelo dostopnosti predpisov predpostavlja obveznost organov, da zagotovijo čim širše seznanjanje s predpisi v razumnih uveljavitvenih rokih, ki so le izjemoma krajši od uveljavitvenega roka, določenega z Ustavo, omogočijo pridobitev oziroma vpogled v predpis ter dostop do ažurnih in enostavnih registrov veljavne zakonodaje. (a) Torej, kot prvi pomožni kriterij pri ugotavljanju, ali so *de lege lata* običajna pravila občega mednarodnega prava, ki so v 8. členu Ustave RS zaobjeta s sintagmo "splošno veljavna načela mednarodnega prava", zadostno dostopna uporabnikom prava v Sloveniji, postavimo v obliki vprašanja, ali obstajajo predpisane obveznosti določenih državnih organov za zagotavljanja čim širšega seznanjanja uporabnikov prava z običajnimi pravili občega mednarodnega prava. (b) Naslednji pomožni kriterij je vprašanje, ali je uporabnikom prava omogočena pridobitev oz. vpogled v kodificirane oz. v pisni obliki identificirana *lex lata* uveljavljena običajna pravila občega mednarodnega prava. (c) Kot zadnji pomožni kriterij je vprašanje, ali je zagotovljen dostop do ažurnih in enostavnih registrov *lex lata* običajnih norm občega mednarodnega prava.

Pri proučevanju navedene problematike so bile analizirane relevantne predpisane organizacijsko-delovne obveznosti Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) iz Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji MZZ (2009) in Službe Vlade RS za zakonodajo (SVRSZ) iz Odloka o organizaciji in delovnem področju SVRSZ (2006). Sklepati je bilo, da je pri proučevanju in spremljanju "tujega" prava s strani navedenih organov dan organizacijski poukaz evropskemu pravu in mednarodnemu javnemu pravu v segmentu mednarodnih pogodb. Izrecno ni bilo najti zadolžitve, ki bi narekovala spremljanje tudi segmenta običajnih norm občega mednarodnega prava. Z jezikovno razlago organizacijskih predpisov je razumeti, da so te zadolžitve zajete v široki splošni formulaciji nalog Sektorja za mednarodno pravo MZZ in nalog SVRSZ. Iz opisanega je mogoče glede kriterija pod točko (a) zaključiti, da obstajajo predpisane obveznosti zagotavljanja seznanjanja uporabnikov prava s "tujim" pravom (evropskim in mednarodnim javnim pravom).

Podrobnosti objav pravnih norm v Sloveniji urejata Zakon o Uradnem listu in Uredba o objavljanju v Uradnem listu Republike Slovenije, ki določata, da se v Uradnem listu objavljajo "/.../" drugi akti, katerih objavo v Uradnem listu določa zakon ali drug predpis". Zakon o zunanjih zadevah pa v tretjem odstavku 77. člena določa, da se v Uradnem listu lahko objavijo "/.../" po sklepu vlade oziroma državnega zbora "/.../" tudi mednarodni akti, ki niso mednarodne pogodbe". Mogoče je trditi, da obstaja v navedenih predpisih pravna podlaga za objavljanje identificiranih uveljavljenih običajnih norm občega mednarodnega prava.

Ob pregledu slovenskih spletnih strani ponudnikov elektronskih neuradnih pravnih vsebin Pravno-informacijski sistem RS, Register predpisov

Slovenije, TAX-FIN-LEX in IUS INFO opazimo, da na njih ni vsebin vseh veljavnih norm s področja mednarodnega prava. Objavljene so le vsebine, ki so hkrati objavljene v Uradnem listu. Mogoče je trditi, da je dobro urejeno področje mednarodnih pogodb, medtem ko za splošno veljavna načela mednarodnega prava le toliko, kolikor je te vsebine najti v objavljenih odločitvah Ustavnega sodišča. Pri pregledu tujih spletnih strani lahko ugotovimo, da so splošno dostopne v angleškem jeziku nekatere pravne vsebine, s katerimi si lahko pomagamo pri ugotavljanju običajnih norm občega mednarodnega prava. Npr.:

- Juridical Yearbook, <http://www.un.org/law/UNJuridicalYearbook/index.htm>
- League of Nations Treaty Series, <http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/>
- United Nations Treaty Series, <http://treaties.un.org/>
- Repertoire of the practice of the United Nations with regard to questions of international law, <http://www.un.org/en/sc/repertoire/>
- Reports of International Arbitral Awards, <http://untreaty.un.org/cod/riaa/index.html>.

Iz opisanega lahko sklepamo, da očitno niso pregledni in enako dostopni vsi veljavni pravni viri s področja mednarodnega prava. Pri mednarodnih pogodbah je mogoče zaključiti, da je ureditev zadovoljiva, saj so zagotovljene objave v Uradnem listu, dodatno pa skrbijo za dostop uradno objavljenih mednarodnih pogodb tudi komercialni in nekomercialni ponudniki pravnih vsebin prek interneta. Jasno je razvidno, da do takšnega sklepa ne moremo priti glede dostopnosti običajnih norm občega mednarodnega prava, pa čeprav se lahko nahajajo v zapisani obliki. Mogoč je le dostop do uradno objavljenih judikatov US RS, med katerimi lahko z ustreznimi iskalnimi parametri poiščemo tudi mednarodni vir prava s področja splošno veljavnih načel mednarodnega prava. Mogoč je tudi splošen dostop do nekaterih tujih spletnih strani, s katerimi si lahko pomagamo ugotavljati običajna pravila občega mednarodnega prava.

Iz opisanega lahko glede pomožnih kriterijev pod točkama (b) in (c) sklepamo, da je uporabniku prava mogoč z ustreznimi iskalnimi parametri dostop oz. vpogled le v odločbe US, v katerih so bila uporabljena kot vir prava splošno veljavna načela mednarodnega prava. Drugih uradno objavljenih vsebin s tega področja ni, četudi se nahajajo v kodificirani obliki. V Uradnem listu na primer ni moč najti Dunajske konvencije o pogodbenem pravu med državami ter mednarodnimi organizacijami in mednarodnimi organizacijami med seboj iz leta 1986, čeprav so v njej kodificirane tudi običajne norme občega mednarodnega prava (Pogačnik, 1997: 39). Enako lahko rečemo za Splošno deklaracijo človekovih pravic iz leta 1948 (Up-545/05, US RS, 2005). Z njimi se je sicer mogoče seznaniti iz neuradnih

virov. Ugotovimo tudi, da ni registrov *lex lata* običajnih norm občega mednarodnega prava.

Na podlagi zaključkov iz pomožnih kriterijev (a), (b) in (c) lahko oblikujemo enoten sklep, da uporabnikom prava ni zagotovljen zadosten dostop do veljavnih pravnih virov v segmentu splošno veljavnih načel mednarodnega prava.

Problematika sistemskih organizacijskih rešitev spremljanja mednarodnega prava

Pri obravnavanju problematike postavljenih sistemskih organizacijskih rešitev v državni upravi, ki so namenjene zagotavljanju ugotavljanja in seznanjanja z normami mednarodnega prava, je bilo z analiziranjem akta o organizaciji dela MZZ ugotovljeno, da MZZ spremlja in proučuje razvoj mednarodnega prava in kodifikacijo mednarodnega prava. Z gramatikalno razlago je razumeti, da je s tem mišljeno proučevanje vseh segmentov veljavnega mednarodnega prava, ki na podlagi 8. člena Ustave RS vstopajo v slovenski pravni red. MZZ je tudi odgovoren za jezikovno in pravno redakcijo slovenskih besedil mednarodnih pogodb. Pri tem ugotavljamo, da je popolnoma izpuščena jezikovna in pravna redakcija besedil uveljavljenih zavezujočih splošno veljavnih načel mednarodnega prava, ki se nahajajo v kodificirani obliki. Konkretno tisti segment mednarodnega prava, katerega norme obstajajo tudi v zapisanih oblikah v raznih mednarodnih dokumentih, npr. v deklaracijah in konvencijah, ki sicer ne veljajo kot pogodbeno pravo, vsebujejo pa nekatere njihove določbe veljavna določila običajnih norm občega mednarodnega prava, katere štejemo med splošno veljavna načela mednarodnega prava po 8. členu Ustave in so *ipso facto* del pravnega sistema RS. MZZ ima v svoji organizacijski sestavi tudi Oddelek za mednarodne pogodbe, ki med drugimi nalogami tudi evidentira in spremlja vse faze postopka sklepanja mednarodnih pogodb in skrbi za računalniški register mednarodnih pogodbenih in nepogodbenih aktov RS. Jezikovna razlaga te določbe kaže, da je mogoče v ta register kot "nepogodbene akte" vnašati vse tiste običajne norme občega mednarodnega prava, ki so uveljavljene in obstajajo v zapisani obliki.⁷ Vendar takšnih zapisov ni v registru.

Poleg Oddelka za mednarodne pogodbe, ki pokriva le segment mednarodnega prava iz 8. člena Ustave RS, pogrešamo adekvaten oddelek, ki bi pokrival še preostali segment veljavnega mednarodnega prava iz 8. člena Ustave RS, vendar takšne ali podobne organizacijske enote ni.

⁷ Preostale mednarodne običajne obče norme namreč obstajajo le kot *lex lata* v materialni obliki in jih je šele potrebno vsakič znova ugotavljati.

Analizirali smo tudi organizacijo dela SVRSZ. Tudi SVRSZ med drugim spremlja in preučuje vprašanja s področja mednarodnega javnega prava. SVRSZ ima v notranji sestavi tudi Sektor za ustavno ureditev in mednarodno javno pravo. Mogoče je razumeti, da ima sektor glede poimenovanja notranje organizacijske enote, v katerem je tudi besedna zveza “mednarodno javno pravo” dovolj širok okvir, tako da zajame tako pogodbeno kot tudi splošno veljavna načela mednarodna prava. SVRSZ ima tudi Sektor za evropske zadeve in informatizacijo zakonodajnih postopkov, v katerem spremlja in proučuje vpliv pravnega reda Evropske unije (EU) na notranji pravni red. Zadolžen je za prevajanje in redakcijo sodb Sodišča⁸ Evropskih skupnosti in Sodišča prve stopnje. Vendar pa niso za uporabnike “tujega” prava pomembne le sodbe Sodišča EU, ampak tudi sodbe in odločitve drugih sodnih in arbitražnih tribunalov kot pomožno sredstvo za ugotavljanje mednarodnega prava, kjer se kristalizira in identificira splošno veljavna načela mednarodnega prava, pri katerih pa ni sistemsko poskrbljeno za redakcijo in slovenski prevod.

Iz analize predpisanih obveznosti MZZ in SVRSZ je ugotoviti, da ima država postavljen organizacijski okvir, ki na operativni ravni skrbi za vstop “tujega” prava (mednarodnega javnega in evropskega prava) v slovenski pravni red. Mogoče je trditi, da je dan organizacijski poudarek pri spremljanju za Slovenijo veljavnih mednarodnih pogodb in evropskega prava. Izrecno pa ni najti zadalžitve, ki bi narekovala spremljanje, redakcijo besedil in prevod v pisni obliki uveljavljenih norm, ki so zaobjete v sintagmi splošno veljavna načela mednarodnega prava. Na podlagi opisanega je mogoče skleniti, da je sistemska organizacijska ureditev le segmentarna.

V nadaljevanju članka bomo predstavili predloge možnega reformiranega sistema pravne akulturacije mednarodnega javnega prava v pravni red Republike Slovenije s poudarkom segmenta splošno veljavnih načel mednarodnega prava.

⁸ Z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe 1. 12. 2009 je prišlo pri poimenovanju do določenih sprememb, in sicer: “Člen 2, Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti, se spremeni v skladu z določbami tega člena. 1) Naslov Pogodbe se nadomesti z naslovom ‘Pogodba o delovanju Evropske unije’. 2) Povsod v Pogodbi se: (a) beseda ‘Skupnost’ ali besedi ‘Evropska skupnost’ v vseh sklonih nadomestita z ‘Unija’ v ustreznem sklonu, ‘Evropske skupnosti’ ali ‘EGS’ pa se v vseh sklonih nadomesti z ‘Evropska unija’ v ustreznem sklonu, pridevnik ‘skupnosti’ se nadomesti z ‘Unije’ v ustreznem sklonu, razen v členu 299(6)(c), ki je postal člen 311a(5)(c). V prvem pododstavku člena 136 se prejšnja sprememba uporablja le za ‘Skupnost’ ...” 7) “/.../ V naslednjih členih se beseda ‘Sodišče’ (razen v besedni zvezi ‘Sodišče prve stopnje’) v vseh sklonih nadomesti s ‘Sodišče Evropske unije’ v ustreznem sklonu: ...” (Lizbonska pogodba, ki spreminja pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, 2007).

Predlogi za zmanjšanje pomenske poroznosti 8. člena Ustave Republike Slovenije s spremenjeno formulacijo dikcije

Ugotovljena pomenska poroznost 8. člena Ustave RS ustvarja napačen vtis, da s samo ratifikacijo in objavo mednarodne pogodbe le-to že lahko neposredno uporabljajo v notranjem pravu. Mogoče je trditi, da lahko mednarodna pogodba po ratifikaciji in objavi res že notranjepravno učinkuje, ampak le v primerih, če je tudi že stopila v veljavo. Menimo, da v drugem stavku za besedama "ratificirane in objavljene" manjka beseda "veljavne". Samo veljavne pogodbe namreč tudi obvezujejo, saj so predhodno ratificirane, objavljene in so že stopile v veljavo. Neposredna uporabnost norm ni fenomen, ki bi ga lahko predpisala Ustava, ampak je to odvisno od same kvalitete mednarodne pogodbe. Iz tega razloga je mogoče trditi, da ta določba potem ni nujno potrebna v drugem odstavku 8. člena Ustave in da tudi odsotnost le-te ne bi spremenila načina vstopanja mednarodnega prava v notranjepravni red RS. Strinjati se je s Pogačnikom (Ustavne razprave 2001–2003, DZ, 2004: 133) in Bohtetom (Pogačnik in Bohte, 2002), da bi bilo dobro to določbo v Ustavi bolj nedvoumno formulirati na način, da se namesto besedne zveze "se uporabljajo neposredno", formulira dikcija "predstavljajo sestavni del veljavnega slovenskega pravnega reda". Drugi stavek 8. člena Ustave RS bi zato kazalo korigirali na način, da se izpusti določba "se uporabljajo neposredno" in vnese nova beseda "veljavne". Drugi stavek bi po opravljeni korekciji bil videti takole:

"Ratificirane, objavljene in veljavne mednarodne pogodbe so sestavni del pravnega reda RS."

S takšno dikcijo, v kateri bi izpustili določbo o neposredni uporabnosti, bi dosegli tudi, da ne bi bilo mogoče sklepati, da prisotnost določbe o neposredni uporabnosti za mednarodne pogodbe ob sočasni odsotnosti tovrstne določbe za splošno veljavna načela mednarodnega prava pomeni, da neposredna uporaba splošno veljavnih načel mednarodnega prava ni dopustna. Z vneseno novo besedo "veljavne" pa bi natančneje določili trenutek, ko mednarodna norma učinkuje v notranjem pravu, tj. šele potem ko je ratificirana, objavljena in je stopila v veljavo.

Ugotovljena pomenska poroznost 8. člena Ustave RS dopušča različno razumevanje pomena sintagme "splošno veljavna načela mednarodnega prava". US RS je zavzelo širše stališče, kot ga ponuja le gramatikalna razlaga, kaj vse sodi pod to pojmovno zvezo iz 8. člena Ustave RS.⁹ Uporabljeni so

⁹ Ustavno sodišče (US št. U-I-266/04-105) je na svoji seji z dne 9. 11. 2006 odločilo in zapisalo, da ta pojem zajema predvsem pravila mednarodnega običajnega prava in splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi, in sta kot vira mednarodnega prava naštetja v Statutu ICJ v točkah b) in c) prvega odstavka 38. člena.

bili v bistvu kriteriji iz točke (b) in (c) prvega odstavka 38. člena Statuta¹⁰ ICJ, torej tako običajna mednarodna pravila kot tudi načela, ki so nastala v praksi med državami, in tudi tista, ki so se razvila znotraj sistemov držav. Poleg tega si je US s terminom “predvsem” pustilo odprte možnosti, da navedene kriterije še razširi.

Mogoče je argumentirano pravno razlikovanje med pravnimi pravili in med pravnimi načeli, zato bi bilo pravno upravičeno pri gramatikalnih popravkih v pojmovno zvezo “splošno veljavna načela mednarodnega prava”, zaradi pravil mednarodnega običajnega prava katera po odločitvi US sodijo v okvir splošno veljavnih načel mednarodnega prava, vriniti še termin “pravila”. Mogoče pa bi tudi bilo, da namesto da dopišemo termin “pravila”, izbrišemo obstoječ termin “načela”, in s tem dosežemo s preostankom pojmovne zveze okvir, ki združuje tako načela kot pravila. S tem bi dobili večjo gramatikalno jasnost dikcije 8. člena Ustave RS. O možnosti jezikovne dopolnitve 8. člena Ustave s terminom “pravila” je bilo že govora na ustavni komisiji (Bučar, 2004: 235), sam pa zagovarjam drugo opcijo, tj. črtanje obstoječe besede “načela”.

Ker gramatikalna razlaga pojmovne zveze “načela mednarodnega prava” navajajo k sklepanju, da gre le za tista načela, ki so nastala med subjekti mednarodnega prava, videli pa smo tudi drugačna mnenja teoretikov, predvsem pa zavezujoča stališča US, da je pod to pojmovno zvezo razumeti tudi načela, ki so nastala v notranjem pravu držav, je obstoječi termin “mednarodnega” prava preozek. S črtanjem tega pridevnika bi dosegli večjo jasnost 8. člena Ustave, ki bi potem ustrezal dejanskemu razumevanju te pojmovne zveze, podprt z judikati. Tako bi namesto sintagme “splošno veljavna načela mednarodnega prava” ostala besedna zveza “splošno veljavno pravo”. Termin “pravo” je zelo širok in kot *hypernym* obsega tako pojmovno zvezo “pravna načela” kot tudi “pravna pravila”. Pojem “pravo” pa je tudi *hypernym* tako mednarodnemu pravu kot državnemu pravu. To pomeni, da lahko s sintagmo “splošno veljavno pravo” zaobsežemo tako pravila mednarodnega običajnega prava kot tudi splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi. Zaradi črtanja pridevnika “mednarodni” pa se tudi ne bi pojavljala dilema, ali sintagma zajema le pravna načela, ki so se razvila znotraj pravnih sistemov držav in so temeljnega pomena za delovanje prava nasploh, ali le tista, ki so nastala v mednarodni praksi in se uveljavila kot splošno veljavne obveznosti držav.

¹⁰ Statut ICJ, 38. člen: Sodišče, katerega naloga je odločati v skladu z mednarodnim pravom v sporih, ki se mu predložijo, naj uporablja: a) meddržavne dogovore, bodisi splošne bodisi posebne, s katerimi so postavljena pravila, ki jih države v sporu izrečno pripoznavaajo, b) mednarodni običaj kot dokaz obče prakse, ki je sprejeta kot pravo, c) obča pravna načela, ki jih pripoznavaajo civilizirani narodi, d) sodne odločbe, s pridržkom določbe 59. člena, in nauk najbolj kvalificiranih pravnih strokovnjakov različnih narodov kot pomožno sredstvo za ugotavljanje pravnih pravil. Ta določba ne omejuje pravice Sodišča, da odloča o zadevi *ex aequo et bono*, če se pravne stranke o tem sporazumejo.

Spoznali smo tudi, da koncept 8. člena Ustave z avtomatsko adopcijo splošno veljavnih načel mednarodnega prava prinaša dileme (ne)predvidljivosti s svojo eksistenco v notranjem pravu. Uporabniki prava, sodišča in upravni organi v Sloveniji, sami ugotavljajo vsebino mednarodnega prava, ki ga neposredno uporabljajo (Grasselli v Šturm [ur.], 2002: 143–144). Vendar gre za materialne *lex lata* pravne vire, ki so dokazi o obstoju pravil obče uporabe. Takšni viri terjajo od uporabnika prava njihovo identifikacijo, preden se sklicujejo na njih v notranjem pravu. Pri tem se zaradi same narave običajnih norm občega mednarodnega prava tudi ne ve, kdaj je neko *pravilo lex ferenda* postalo *lex lata*, in s tem avtomatsko pridobilo zavezujoč pravni značaj tudi v notranjepravnem redu. Med običajnimi občimi normami mednarodnega prava obstajajo tudi takšne, ki so neposredno izvršljive (*self-executing*). Če tovrstna mednarodna norma ureja področje človekovih pravic, se na podlagi 15. člena Ustave RS izrecno uresničuje neposredno. Ni pa zaslediti podobnega napotila za druge mednarodne običajne obče norme, ki ne urejajo temeljnih človekovih pravic. Razumeti je mogoče, da zaradi same narave običajnih norm občega mednarodnega prava, ki so “živa materija”, ki nastajajo in tudi izgubljajo značaj obvezne norme, ni mogoče sistemsko zagotoviti njihovega objavljanja pred uveljavitvijo, ker to ni dosledno izvedljivo. Ne nazadnje tudi 102. člen Ustanovne listine Združenih narodov določa samo, da je potrebno mednarodne pogodbe registrirati, da se je kasneje mogoče nanje sklicevati, ne omenja pa običajnih norm občega mednarodnega prava. Podobno tudi 154. člen Ustave RS določa objavo predpisov, v kar je vključena tudi objava aktov o ratifikaciji mednarodnih pogodb, ne določa pa objave splošno veljavnih načel mednarodnega prava. Mogoče je torej reči, da rešitev oz. omilitev te dileme ni iskati v modifikaciji 8. člena Ustave, ampak mogoče v podzakonskih aktih, o čemer bo več povedanega v nadaljevanju tega članka.

Iz opisanega pod tem *kapitulumom* je mogoče oblikovati spremenjen in dopolnjen 8. člen Ustave, ki bi se tako lahko glasil:

“Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnim pravom in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane, objavljene in veljavne mednarodne pogodbe so del pravnega reda Republike Slovenije.”

Predlog premostitve odkritih sistemsko organizacijskih pomanjkljivosti

Spremljanje splošno veljavnih načel mednarodnega prava skozi organizacijske sistemske parametre države je zapostavljeno v primerjavi s

spremljanjem mednarodnega prava iz segmenta mednarodnih pogodb. Menimo, da so nekatere organizacijske rešitve, ki se uporabljajo za spremljanje mednarodnih pogodb in judikatov sodišča Evropske unije, uporabne tudi za spremljanje splošno veljavnih načel mednarodnega prava in judikatov mednarodnih sodnih in arbitražnih tribunalov. V nadaljevanju si oglejmo predloge nekaterih korekcij, ki bi lahko pripomogle k bolj sistematičnemu spremljanju splošno veljavnih načel mednarodnega prava.

Najprej je na mestu razmislek o korekciji Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji v MZZ, kjer bi se opredelile nekatere dodatne pristojnosti. V Sektorju za mednarodno pravo Direktorata za mednarodno pravo in zaščito državljanov pri MZZ bi se opredelil dodatni oddelek, katerega lahko delovno poimenujemo "Oddelek za splošno veljavno pravo" z osnovnimi nalogami:

- spremljanje judikature in odločitev mednarodnih sodnih in arbitražnih tribunalov ter pravna redakcija identificiranih običajnih pravil občega mednarodnega prava v judikatih in odločitvah,
- identifikacija in analiziranje konvencij, ki še niso uveljavljene kot mednarodno pogodbeno pravo v smislu, ali vsebujejo norme mednarodnega občega običajnega prava,¹¹
- identificiranje in analiziranje resolucij Generalne skupščine OZN, ki so bile sprejete soglasno ali skoraj soglasno v cilju ugotovitve, ali je bilo ustvarjeno običajno pravo že na podlagi dejstva, da so bile sprejete s tako velikim kvorumom,¹²
- priprava informacije o identificiranem mednarodnem pravu za potrebe seznanitve vlade po devetem odstavku 75. člena Zakona o zunanjih zadevah,¹³
- priprava predlogov državnemu zboru za sprejem sklepov o objavi

¹¹ Na primer državljanji neke države, ki ni ratificirala Ženevske konvencije iz leta 1949, so kljub temu lahko predmet kazenskega pregona za kršitve 3. člena navedene konvencije, če so dejanje storili med oboroženim konfliktom kot uporniki. Podlaga za pregon ne bi bila konvencija, ampak mednarodno običajno pravo, ki izhaja iz 3. člena navedene konvencije. ZDA na primer niso ratificirale Dunajske konvencije o pravu pogodb. Iz zbirke evidentiranih načel, ki jih je izdal American Law Institute z imenom "The Restatement of the Law" pa je razvidno, da v Dunajski konvenciji prevladujejo običajne norme na to temo in da so ZDA vezane nanjo vsaj v nekaterih delih pravil iz navedene konvencije.

¹² Podlago je najti v dokumentu *Statement of principles applicable to the formation of general customary international law, 2000*. "Article 32.: Resolutions accepted unanimously or almost unanimously, and which evince a clear intention on the part of their supporters to lay down a rule of international law, are capable, very exceptionally, of creating general customary law by the mere fact of their adoption. In the event of a lack of unanimity, (i) a failure to include all representative groups of States will prevent the creation of a general rule of customary international law (see Section 14); and (ii) even if all representative groups are included, individual dissenting States enjoy the benefit of the persistent objector rule (see Section 15)."

¹³ Podlago je najti v 9. odstavku 75. člena Zakona o zunanjih zadevah: "Z mednarodnimi akti, ki niso mednarodne pogodbe, se vlada seznanj."

identificiranega splošno veljavnega prava na podlagi tretjega odstavka 77. členu Zakona o zunanjih zadevah v Uradnem listu,¹⁴

- vpisovanje sprejetih sklepov državnega zbora o objavi identificiranega splošno veljavnega prava v Uradnem listu v register mednarodnih pogodbenih in nepogodbenih aktov RS.

Nato je na mestu razmislek za dopolnitev tretjega stavka prvega odstavka 21. člena Uredbe o objavljanju v Uradnem listu RS¹⁵. Na začetek stavka se doda pojmovna zveza "Splošno veljavno pravo". Dopolnjen tretji stavek bi v celoti bil videti takole:

"Splošno veljavno pravo, mednarodne pogodbe in obvestila o začetku ali prenehanju veljavnosti mednarodne pogodbe se objavijo v ločenem delu z lastnim tekočim letnim oštevilčenjem izdaje, številko objave akta in strani."

Tretji korak pri pravnih spremembah je razmislek o sprejetju podobnega sklepa vlade, kot je bil sprejet 22. marca 2007, št. 02500-1/2007/9, o vzpostavitvi projekta "Prevajanje in redakcija sodb Sodišča Evropske unije in Sodišča prve stopnje". Vlada je za njegovo izvedbo zadolžila SVRSZ. Novi sklep bi se nanašal na judikate in odločitve mednarodnih sodnih in arbitražnih tribunalov. SVRSZ bi potem enako kot za judikate Sodišča Evropske unije skrbela za prevode in redakcije sodb ter odločitev mednarodnih tribunalov. Sodbe ICJ namreč vsebujejo obrazložitve, ki se sklicujejo tudi na običajna pravila občega mednarodnega prava, podobno kot judikati US RS. Judikati ICJ niso prevedeni v slovenski jezik, ogledati pa si jih je mogoče le na spletnih straneh ICJ. Navedeno predstavlja problem uporabnikom prava, ki bi bil rešen z ažurnim prevajanjem in pravnimi redakcijami sodb in odločitev.

Sklep

Raziskovanje vsebine in pomena ustavne norme 8. člena, vključno z normami drugih predpisov, ki so se navezovale na vstopanje mednarodnega prava v notranjepravni red, je privedlo do identifikacij pravnih argumentov

¹⁴ Navedeni člen izrecno ne določa objave običajnih občil mednarodnih norm, ampak omogoča objavo mednarodnih aktov, ki niso mednarodne pogodbe. Običajna pravila občega mednarodnega prava je mogoče uvrstiti med širšo pojmovno zvezo "drugi akti", ki se po sklepu vlade ali državnega zbora lahko objavijo v Uradnem listu. Torej, za objavo običajnih pravil občega mednarodnega prava že obstaja zadostna pravna podlaga za objavljanje v Uradnem listu.

¹⁵ Prvi odstavek 21. člena Uredbe o objavljanju v Uradnem listu RS: "V uredbnem delu Uradnega lista se objavljajo akti iz prvega odstavka 3. člena te uredbe. Vsak akt in popravek akta ima zaporedno tekočo letno številko objave akta v Uradnem listu. Mednarodne pogodbe in obvestila o začetku ali prenehanju veljavnosti mednarodne pogodbe se objavijo v ločenem delu z lastnim tekočim letnim oštevilčenjem izdaje, številko objave akta in strani."

kot podlag za oceno, da je aktualna ureditev recepcije mednarodnega prava v pravni red RS premalo določna in organizacijsko sistemsko premalo dorečena. Ker so spoznane pravne anomalije, je bilo mogoče strukturirati prenovljen model, ki se zrcali v predlaganih konkretnih pravnih spremembah in dopolnitvah relevantnih pravnih aktov. Prenovljen koncept bi tako temeljil na spremenjeni dikciji 8. člena Ustave Republike Slovenije, s katero bi povečali določnost in zmanjšali poroznost te ustavne določbe. Po namišljeni spremembi bi dikcija bila videti takole:

“Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnim pravom in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane, objavljene in veljavne mednarodne pogodbe so del pravnega reda Republike Slovenije.”

Poleg navedene spremembe 8. člena Ustave sta predvideni tudi sprememba in dopolnitev Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji v Ministrstvu za zunanje zadeve RS, kjer bi se zaradi celovitosti obravnave mednarodnega javnega prava v Sektorju za mednarodno pravo Direktorata za mednarodno pravo in zaščito državljanov pri Ministrstvu za zunanje zadeve formiral dodatni oddelek, ki je delovno poimenovan “Oddelek za splošno veljavno pravo”, s ciljno opredeljenimi nalogami.

Naslednji predlog je namenjen večji transparentnosti prava, in s tem krepitvi pravne varnosti kot atributa pravne države in načela vladavine prava. Dopolni naj bi se tretji stavek prvega odstavka 21. člena Uredbe o objavljanju v Uradnem listu Republike Slovenije. Dopolnjen tretji stavek bi v celoti bil takšen:

“Splošno veljavno pravo, mednarodne pogodbe in obvestila o začetku ali prenehanju veljavnosti mednarodne pogodbe se objavijo v ločenem delu z lastnim tekočim letnim oštevilčenjem izdaje, številko objave akta in strani.”

Zadnji predlog je namenjen sprejetju novega sklepa Vlade RS, in sicer vzpostavitev projekta “Prevajanje in redakcija judikatov ter odločitev mednarodnih sodnih in arbitražnih tribunalov”. Tudi v tem sklepu bi vlada zadolžila Službo Vlade Republike Slovenije za zakonodajo.

LITERATURA

- Bučar, Bojko (2004): Ustavne razprave. V: Miro Cerar (ur.) in Aleš Novak (ur.) in Boris Vrišer (ur.), Ustavne razprave 2001–2003, III. knjiga/1. zvezek. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
- Grasselli, Andrej (2002): Komentar k 8. členu Ustave. V: Lovro Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, strani 140–144. Ljubljana: Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije.
- Grad, Franc, Igor Kaučič, Miha Pogačnik, Bojan Tičar in Sebastian Nerad (2002): Constitutional System of the Republic of Slovenia. Ljubljana: SECLI-Zavod.
- Ilešič, Mirko (1997): Pridružitevni sporazum in njegovi učinki v notranjem pravnem redu, Podjetje in delo (8): 1323–1351.
- Jennings, Robert (ur.) in Artur Watts (ur.) (1996): Oppenheim's international law. London, New York: Longman.
- Kelsen, Hans (1951): Opšta teorija prava i države. Beograd: Arhiv za pravne i društvene nauke.
- Olaj, Anton (2011): Pomanjkljivosti slovenskega modela umestitve mednarodnega prava v notranji pravni red. Dignitas (51/52): 309–332.
- Pavčnik, Marijan (2007): Teorija prava: prispevek k razumevanju prava. Ljubljana: GV založba.
- Pavčnik, Marijan in Arne Mavčič (2000): Ustavno sodstvo. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Pogačnik, Miha (1996): Veljavnost mednarodnih pogodb v Republiki Sloveniji. Pravniki 51 (6–8): 361–373.
- Pogačnik, Miha (1997): Razmerje med mednarodnim pravom in notranjim pravom v luči vključevanja Republike Slovenije v Evropsko unijo. III. strokovno srečanje pravnikov s področja javnega prava, strani 37–49. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Pogačnik, Miha in Gorazd Bohte (2002): Predlagane spremembe 3., 8., 47. in 68. člena Ustave: Predstavitev mnenj. V: Ustavna komisija Državnega zbora Republike Slovenije, "Mednarodno povezovanje in sodelovanje", 4. TRAK: (DAG) in 19. TRAK: (PT). Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
- Sancin, Vasilka (2007): Položaj mednarodnega prava v hierarhiji pravnih virov Evropske unije in njenih članic, s posebnim ozirom na okoljsko pravo (doktorska disertacija). Ljubljana: Vasilka Sancin.
- Sik, Ko Swan (ur.), J. J. G. Syatauw (ur.) in M. C. W. Pinto (ur.) (1994): Asian Yearbook of International Law, Volume 4 (1994). London: Kluwer Law International. Dobljeno na: [http://books.google.si/books?id=1rukxE8XGMgC & pg, 30. 4. 2013](http://books.google.si/books?id=1rukxE8XGMgC&pg, 30. 4. 2013).
- Šinkovec Janez (2000): Dileme o pravni državi. VI. dnevi javnega prava, strani 25–37. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Škrk, Mirjam (2007): Odnos med mednarodnim pravom in notranjim pravom v praksi Ustavnega sodišča. Pravniki 62 (6–8): 275–311.
- Thirlway, Hugh (1972): International Customary Law And Codification. Leiden: Sijthoff. Dobljeno na: [http://books.google.com/books?id=9VJj-PDFApkC&printsec \(stanje: 30. 4. 2013\)](http://books.google.com/books?id=9VJj-PDFApkC&printsec (stanje: 30. 4. 2013)).
- Türk, Danilo (2007): Temelji mednarodnega prava. Ljubljana: GV Založba.

VIRI

- International Law Association (2000): Statement of principles applicable to the formation of general customary international law, London. Dostopno na: <http://www.ila-hq.org/download.cfm/docid/A709CDEB-92D6-4CFA-A61C4CA30217F376>, 30. 4. 2013.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2009): Akt o notranji organizaciji in sistemizaciji v Ministrstvu za znanje zadeve. Ljubljana: MZZ.
- Odlok o organizaciji in delovnem področju Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, Ur. l. RS 139/2006. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006139&stevilka=6048>, 30. 4. 2013.
- Resolucija o normativni dejavnosti (ReNDej). Ur. l. RS 95/2009. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200995&stevilka=4117>, 30. 4. 2013.
- Statut meddržavnega sodišča. Dostopno na: <http://www.unaslovenia.org/book/export/html/39>, 30. 4. 2013.
- Ustanovna listina združenih narodov. Dobljeno na: <http://www.pf.uni-lj.si/media/ustanovna.listina.zn.doc>, 30. 4. 2013.
- Uredba o objavljanju v uradnem listu Republike Slovenije. Ur. l. RS 20/2010. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201020&stevilka=876>, 30. 4. 2013.
- Ustava Republike Slovenije (URS). Ur. l. RS 33/1991. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199133&stevilka=1409>, 30. 4. 2013.
- Zakon o sodiščih. Ur. l. RS 19/1994. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199419&stevilka=779>, 30. 4. 2013.
- Zakon o uradnem listu (ZUL). Ur. l. RS 57/1996. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199657&stevilka=3317>, 30. 4. 2013.
- Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1). Ur. l. RS 45/2001. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200145&stevilka=2549>, 30. 4. 2013.
- U-I-266/04, US RS, 2006. Dostopno na: <http://www.us-rs.si/media/u-i-266-04.pdf>, 30. 4. 2013.
- Up-545/05, US RS, 2005. Dostopno na: <http://odlocitve.us-rs.si/usrs/us-odl.nsf/bca f0777a0b458cac12579c30036ecff/38666cf3a014725dc12571720029d8cf?Open Document>, 30. 4. 2013.
- II Ips 55/98, VS RS, 1998. Dostopno na: [http://www.sodnapraksa.si/?q=II%20Ips%2055/98&database\[SOVS\]=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=5258](http://www.sodnapraksa.si/?q=II%20Ips%2055/98&database[SOVS]=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=5258), 30. 4. 2013.
- II Ips 449/2007, VS RS, 2008. Dostopno na: [http://www.sodnapraksa.si/?q=II%20Ips%20449/2007&database\[SOVS\]=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=13021](http://www.sodnapraksa.si/?q=II%20Ips%20449/2007&database[SOVS]=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=13021), 30. 4. 2013.